

Fővárosi Ítéltábla
13.Gf.40.149/2022/9-I.

FŐVÁROSI ÍTÉLTÁBLA

A Fővárosi Ítéltábla a Dr. Marczingós László Ügyvédi Iroda (8272 Tagyon, Muskátli utca 3.; ügyintéző: dr. Marczingós László ügyvéd) által képviselt [REDACTED] I. rendű és [REDACTED] II. rendű felpereseknek a személyesen eljáró [REDACTED] II. rendű, [REDACTED] 74/a) III. rendű és a Pete és Kiss Ügyvédi Iroda (1054 Budapest, Szabadság tér 7. Bankcenter Irodaház Citi torony 6. emelet; ügyintéző: dr. Pete Judit ügyvéd) által képviselt Takarékbank Zártkörűen Működő Részvénytársaság (1117 Budapest Magyar tudósok körútja 9. G. ép.) IV. rendű alperes ellen szerződés érvénytelensége iránt indított perében a Budapest Környéki Törvényszék 2022. február 24. napján kelt 5.G.40.154/2021/16. számú közbenső ítélete ellen a IV. rendű alperes által 17. sorszámon előterjesztett fellebbezés folytán meghozta a következő

v é g z é s t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítja.

A felperes másodfokú eljárásban felmerült perköltségét 40.000 (negyvenezer) forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjban, az alperesnél 20.000 (húszezer) forint + áfa összegű ügyvédi munkadíjban, és további 48.000 (negyvennyolcezer) forint fellebbezési illetékben állapítja meg.

A végzés ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

Az elsőfokú bíróság döntése

- [1] Az elsőfokú bíróság a 2022. február 24-én kelt 5.G.40.154/2021/16. számú közbenső ítéletével megállapította, hogy a 2007. július 27-én az FHB Kereskedelmi Bank Zrt. mint hitelező és a felperesek, továbbá a II. és III. rendű alperesek, mint adósok között létrejött önálló zálogjoggal biztosított szabadfelhasználású CHF alapú kölcsönszerződés érvénytelen.
- [2] A határozat indokolásában rögzítette, hogy a felperesek keresetükben annak megállapítását kérték, hogy a szerződés részévé váló általános szerződéses feltételek közül az I.1.1. pontba foglalt devizaösszeg meghatározása, az I.1.3. pontba foglalt indexálási mechanizmus és az I. 4. 7. pontba foglalt kikötés, amely eladási árfolyamot alkalmaz a havonta teljesítendő fizetések körében tisztességtelen, így semmis. A vételi és eladási árfolyamok alkalmazása útján gyakorolt indexálási mechanizmus a szerződés elsődleges tárgyának, lényegadó szolgáltatásnak tekintendő az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) állandó törvénykezési gyakorlata alapján, ezért az e körben jelentkező semmisségi ok az egész szerződés semmisségét okozza. Az I.1.1. pontba foglalt devizaösszeg meghatározása azért tisztességtelen, mert a devizában kirótt pénztartozást a 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH1 törvény) 3. § (1) bekezdésének megdönthetetlen törvényi vétele miatt nem lehetséges kiszámítani. Az I.1.3. pontba foglalt indexálási mechanizmus a DH1 törvény 3. § (1) bekezdésébe foglalt megdönthetetlen törvényi vételelem által semmis, és az I.4.7. pontba foglalt kikötés, amelyben eladási árfolyamot alkalmaz a hitelező a havonta teljesítendő fizetések körében annál fogva semmis, mert a különmemű árfolyamok alkalmazása semmis.

A perbeli kölcsönszerződés további két érvénytelenségi okot is tartalmaz: egyrészt sérti az átláthatóság követelményét azzal, hogy az alkalmazott deviza konstrukció kapcsán a szolgáltató nem nyújtott olyan kellő és pontos tájékoztatást a fogyasztónak, ami lehetővé teszi a szokásosan tájékozódott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó számára, hogy megértse a szóban forgó pénzügyi mechanizmus konkrét működését, és így felmérje az ilyen szerződési feltételek által ugyanezen szerződés teljes időtartama alatt a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt esetlegesen jelentős negatív gazdasági következmények kockázatát.

A szerződés ezen túlmenően azért is érvénytelen, mert a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 200. § (2) bekezdésének 1. tagmondata alapján jogszabályt kerül meg, ugyanis a közösségi jog a tagállami jogalkalmazás szempontjából jogszabálynak minősül, így annak megkerülése is semmisséget okoz.

A kölcsönszerződés érvénytelenségének a kiküszöbölését akként kérték, hogy azt a bíróság az ítélethozatalig nyilvánítsa hatályossá, és az előterjesztett elszámolásnak megfelelően a felperesek IV. rendű alperes irányában fennálló fizetési kötelezettségét 2.300.295 tőke és a szerződés hatályossá nyilvánítását elrendelő ítélet jogerőre emelkedéséig számított évi 5,85% késedelmi kamata összegben állapítsa meg, és ennek tűrésére kötelezze a II. és III. rendű alpereseket.

A II. rendű és III. rendű alperesek a perben nyilatkozatot nem tettek. A IV. rendű alperes a felperes keresetének elutasítását kérte.

- [3] Megállapította, hogy a IV. rendű alperes jogelődje az FHB Kereskedelmi Bank Zrt. mint hitelező és zálogjogosult, továbbá felperesek és a II. rendű, III. rendű alperesek mint adósok és zálogkötelezettek között 2007. július 27. napján az rPtk. 523. § (1) bekezdésében meghatározott kölcsönszerződés jött létre, amelyre a perbeli időszakban hatályos a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) rendelkezései is alkalmazandók. A szerződés az rPtk. 685. § e) pontja alapján fogyasztói szerződésnek minősül.
- [4] Az rPtk. 209. § (1) és (2) bekezdéseinek és az rPtk. 209. § (2) bekezdésének idézését követően a szerződés I.1.1. pontjába foglalt (deviza összeg meghatározása) feltételtől megállapította, hogy az nem általános szerződési feltétel, így tisztességtelensége az rPtk. 209. §-a alapján nem vizsgálható. A felperesek nem vitatták, hogy egyedileg megtárgyalták a kölcsön forintban meghatározott összegét, míg annak CHF-ben való kifejezése azért nem minősülhet általános szerződési feltételnek, mert a felpereseknek lehetőségük volt arról dönteni, hogy a kölcsön összegét forint alapú vagy deviza alapú konstrukcióban kívánják felvenni.
- [5] Arra a következtetésre jutott, hogy a szerződés I.1.3. pontjába foglalt indexálási mechanizmus és az I.4.7. pontjába foglalt kikötés, amely eladási árfolyamot alkalmaz a havonta teljesítendő fizetések körében, nem tisztességtelen. A 6/2013. PJE határozat szerint a deviza alapú kölcsönszerződés megkötésekor a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a szerződéskötés idején jellemző forint kölcsönre irányadó kamatnál jelentősen alacsonyabb legyen. Ezen elvárásnak felelt meg a deviza alapú hitelezés konstrukciója, melynek alapjául az rPtk. 231.§-ának szabályai szolgáltak. Deviza kölcsön az, ahol a pénztartozás kirovó pénzneme nem forint. Jogszabályi tilalom hiányában a felek szabadon határozhatják meg a kirovó pénznemet (szabad számolás elve). A deviza alapú kölcsön is deviza kölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva, ugyanakkor a hitelező a kölcsönt forintban köteles

folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirótt pénztartozását forintban rója le. Ez a megoldás tekintendő az rPtk. 231. § (1) bekezdésében tételesen is rögzített főszabálynak, melytől a felek a diszpozitivitás elvéből fakadóan szabadon eltérhetnek, az eltérés lehetőségére e körben az rPtk. 231. § (1) bekezdése kifejezetten utal is. Nincs akadálya ezért annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél a kötelezettségének a kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni, tehát mind a folyósításra, mind a törlesztésre a kirovó pénznemben kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel el nem látott kölcsön (deviza alapú kölcsön) és az effektivitási kikötéssel ellátott deviza kölcsön. Az előbbi a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő főszabály, az utóbbi pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel. Az rPtk. meghatározza azt is, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérése esetén hogyan kell kiszámítani, a teljesítéskor mennyit kell az adósnak fizetnie ahhoz, hogy a kirótt tartozását teljesítse. Az rPtk. 231. § (2) bekezdése szerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Ez az átszámítás nem jelent pénzváltást, csupán a folyósított összegnek, illetve a törlesztett összegeknek a teljesítéskori árfolyam alapján történő kiszámítását. A deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a kölcsön folyósítására és a törlesztésére pedig forintban kerül sor. Ezek szerint a IV. rendű alperes jogelődje által alkalmazott indexálási mechanizmus sem a kölcsönösszeg folyósításakor, sem a törlesztőrészek fizetésekor nem minősülhet tisztességtelennek, hanem az a deviza alapú kölcsönkonstrukció jellegadó sajátossága.

- [6] Az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése szerint a fogyasztói kölcsönszerződésben – az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével – semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli. A megdönthetetlen vélelem értelmében az ilyen szerződéses kikötések érvénytelenek (I.1.3. és I.1.4.), így erre nézve a szerződés érvénytelensége már nem állapítható meg. Az árfolyamrést tartalmazó szerződéses kikötések a továbbiakban egyedi perben nem vitathatóak és nem is vizsgálhatóak.
- [7] Figyelemmel arra, hogy a felperes nem jelölte meg pontosan, hogy a szerződés – vagy annak egyes kikötései – mely közösségi jogi normát kerülik meg, az elsőfokú bíróság a 6/2013. PJE határozat 2. pontjához fűzött indokolást tartotta alkalmazandónak, amely szerint a deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója nem ütközik jogszabályba. A vizsgált szerződés megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely tiltotta volna kölcsönszerződések esetén a tartozás devizában történő kirovását. Tiltó rendelkezés hiányában nem volt akadálya annak, hogy a felek jogszabályban részleteiben nem rendezett deviza alapú kölcsönszerződést kössenek. Abból, hogy az rPtk. 231. §-a kifejezetten lehetővé teszi, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérjen, szükségszerűen következik az is, hogy a Ptk. általában érvényesnek ismeri el az ilyen megállapodásokat. E megállapodásokból automatikusan fakad, hogy az árfolyamváltozás előnyeit és hátrányait az adós viseli. A vizsgált szerződések megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely általában vagy akár fogyasztók esetén tiltotta volna az árfolyamkockázat ilyen formában történő telepítését, vagy meghatározta volna az adós által viselendő kockázat felső határát. Ebből következően az, hogy az árfolyamváltozás kockázata az adóst terhelte, nem tette magát a konstrukciót jogszabályba ütközővé.
- [8] Az árfolyamkockázat viselését korlátlanul az adósokra hárító szerződési feltétel

tisztességtelenségét az elsőfokú bíróság az erről adott tájékoztatás világossága és érthetősége szempontjából vizsgálta a 2/2014. PJE határozat szerint. Vizsgálta, hogy az FHB Kereskedelmi Bank Zrt. eleget tett-e az rHpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében foglalt tájékoztatási kötelezettségének, az árfolyamkockázatról világos és érthető tájékoztatást nyújtott-e a felperesek részére.

- [9] Az elsőfokú bíróság úgy foglalt állást, hogy a perbeli szerződés III.2. pontjában és a Tájékoztatás a külföldi devizában történő finanszírozás általános kockázatairól megnevezésű nyomtatványban foglalt tájékoztatás e követelményeknek nem felel meg, az mindössze a kockázattelepítés vonatkozásában tartalmaz világos és érthető tájékoztatást. A szerződés III.2. pontja ugyanis kizárólag arról rendelkezik, hogy az árfolyamváltozásokból eredő kockázatot a felperesek viselik, azonban arra vonatkozóan, hogy ez miből adódik, milyen következményekkel jár, semmilyen rendelkezést nem tartalmaz. A szerződés ezen pontja ugyan rögzíti, hogy a felperesek az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatást megkapták, azonban pontos tartalma nem állapítható meg a szerződéses rendelkezésből, így valamennyi, a szerződéssel kapcsolatban felmerült tény, bizonyíték alapján arra lehet következtetni, hogy a tájékoztatás azonosítható a „Tájékoztatás a külföldi devizában történő finanszírozás általános kockázatairól” elnevezésű okiratban foglaltakkal. A perben nem volt bizonyított, hogy a III. rendű alperes részére átadásra került a külön íven szövegezett Tájékoztató, azt ugyanis a IV. rendű alperes felhívás ellenére nem nyújtotta be a bíróságnak, a felperesek pedig ennek részéről történő megismerését és aláírását vitatták. A szerződés még azt sem tartalmazza, hogy a forint árfolyamának változása konkrétan milyen összefüggésben van a törlesztőrészlettel, azaz az árfolyam bizonyos irányú változása, milyen irányú törlesztőrészlet változást eredményez. A szerződéses rendelkezés még utalást sem tartalmaz arra nézve, hogy a törlesztőrészletek emelkedhetnek, különösen nem azok korlátlanságára vonatkozóan. Nem utal továbbá arra sem, hogy a változás iránya és mértéke előre ne lenne megállapítható. Nem tartalmaz továbbá a tájékoztatás még csak utalást sem az árfolyamváltozás gazdasági következményeire, arra nézve, hogy azáltal a kölcsön törlesztése a felperesek számára elnehezülhet. A IV. rendű alperes arra sem hivatkozott, hogy a felperesek részére szóban kiegészítő tájékoztatást adtak volna, erre tekintettel a IV. rendű alperes jogelődje szóban sem tett eleget a tájékoztatási kötelezettségének.

Az elsőfokú bíróság mindezekre tekintettel megállapította, hogy a szerződéses árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezésekről történt tájékoztatás nem volt világos és egyértelmű, ezért az rPtk. 209. § (1), (2) és (4) bekezdései, valamint az rPtk. 209/A. § (2) bekezdése alapján a szerződés árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezései semmisek. Ugyanis megfelelő tájékoztatás hiányában azok az általános szerződési feltételek, amely alapján az árfolyamváltozásból eredő kockázatot teljes egészében a felperesek kötelesek viselni, a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a felperesek hátrányára állapítják meg. Mivel ezek a fűszolgáltatás körébe tartozó szerződési feltételek, ezek érvénytelensége az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi.

Az árfolyamkockázatra vonatkozó általános szerződési feltételek érvénytelenségére tekintettel a felpereseknek elszámolási igénye keletkezett a IV. rendű alperessel szemben, azonban arra figyelemmel, hogy a felek közötti elszámoláshoz nem állt rendelkezésre valamennyi adat, a szerződés érvénytelenségét a közbenső ítéletével megállapította.

Fellebbezés

- [10] Az elsőfokú közbenső ítélettel szemben a IV. rendű alperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben elsődlegesen a közbenső ítélet megváltoztatását és a felperesek keresetének

elutasítását kérte, másodlagosan az elsőfokú közbenső ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását indítványozta.

- [11] A fellebbezésében arra hivatkozott, hogy a kockázati tájékoztatás körében a tényállást az elsőfokú bíróság megfelelően feltárta, azonban abból téves jogi következtetéseket vont le és okszerűtlenül, megalapozatlanul jutott arra a következtetésre, hogy a szerződés ezen rendelkezése semmis. Az elsőfokú bíróság kizárólag a szerződés rendelkezéseit vizsgálta a tájékoztatással kapcsolatban és csak a szerződés rendelkezéseivel kapcsolatban állapította meg, hogy a kockázattelepítés vonatkozásában ugyan tartalmaz tájékoztatást, de az nem megfelelő. A külön okiratban foglalt dokumentum szerinti tájékoztatást az elsőfokú közbenső ítélet a [19] pontjában idézte, de nem vizsgálta. A kockázatfeltárás az rHpt. 203. § (6)-(7) bekezdéseiben foglaltaknak megfelelő volt, mert a szerződés és az annak elválaszthatatlan mellékletét képező dokumentum kellő alapossággal, közérthetően, objektíven, világosan és egyértelműen rögzítette, hogy a forinttól eltérő devizanemben történő hitelfelvétel az adósokra nézve milyen kockázatokat hordoz. Kiemelte, hogy amennyiben a felperesek a szerződés aláírását megelőzően a szerződést és a kapcsolt dokumentumokat figyelmesen átolvasták, úgy egyértelművé kellett, hogy váljon a számukra, hogy az árfolyamkockázat esélye reális, az árfolyamkockázat bármikor, így a futamidő alatt is bekövetkezhet, az árfolyamkockázatnak nincs felső határa, ezáltal nem elhanyagolható mértékű kockázatot jelent, az árfolyamkockázatot kötelesek korlátlanul viselni.

Az adósok a szerződésben foglalt nyilatkozat szerint nem csupán a szerződést, hanem az annak részét képező dokumentumba foglalt tájékoztatást is megkapták, a perbeli szerződést erre tekintettel kötötték meg. A tájékoztatás a kockázat valós fennállását hangsúlyozta és abban sem található utalás arra, hogy az árfolyamkockázatnak felső határa lenne. Azt is tartalmazza, hogy a forint árfolyamának változása esetén a törlesztőrészek összege is változhat, növekedhet és a növekedés mértéke sem korlátozott, melyre tekintettel a kölcsön törlesztése is nehezebbé válhat a felperesek részére. Kiemelte, hogy az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás ezért megfelel a 2/2014. PJE határozat 1. pontjában foglalt követelményeknek, ezért a vizsgált kikötések tisztességtelenségét nem lehet megállapítani. A jóhiszeműség és a tisztesség követelménye alapján a felek közötti együttműködési kötelezettség szerint az adósoktól pedig elvárható, hogy a nagy összegű és hosszabb távra szóló pénzügyi üggyvitel jellegéhez, a vállalt kockázat mértékéhez igazodóan tájékozódjanak a szerződés megkötése előtt. A szerződési feltételeket tartalmazó okiratokat az átlagfogyasztótól elvárható gondossággal át kell tanulmányozniuk és amennyiben a szerződésben olyan rendelkezéseket észlelnek, amelyeket nem értenek, megfelelő magyarázatot kell igényelniük. Az elsőfokú közbenső ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasítását arra a esetre indítványozta, amennyiben az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak megsértése, illetve a bizonyítási eljárás nagy terjedelmű vagy teljes megismétlésének, kiegészítésének szükségessége miatt a tárgyalás megismétlése, illetve kiegészítése szükséges.

Fellebbezési ellenkérelem

- [12] A felperesek fellebbezési ellenkérelmükben a szerződés érvénytelenségét megállapító közbenső ítélet helybenhagyását kérték, azonban a hatékony bírói jogvédelem követelménye alapján az indokolás megváltoztatásával az elődlegetesen állított semmisségi oknak megfelelően. Másodlagosan indítványozták az elsőfokú közbenső ítélet hatályon kívül helyezését.

- [13] Arra hivatkoztak, hogy a közbenső ítélet indokolása nem érintette a keresetük uniós jogon és

a tagállami jog félretételén alapuló érvelését, így az elődegesen állított semmisségi ok nem elbíralt. Sérelmezték, hogy az elsőfokú bíróság nem bírálta el azt az érvelésüket, hogy a DH1 törvény 3.§ (2) bekezdése kiigazító rendelkezésének mellőzését kérték, azaz nem vizsgálta az alkalmazandó anyagi jog kérdését, azt, hogy a DH törvények félretehetőek-e az uniós jog elsőbbségi alkalmazása okán. A vizsgálat hiánya miatt az elsőfokú bíróság nem adott tájékoztatást az EUB C-19/20. számú ítélet 97. pontjában foglaltakról, nem folytatott vizsgálatot az EUB C-453/10. számú ügyben hozott ítélet szempontjai szerint sem. Mulasztásával lényegében az alkalmazandó anyagi jogot kirekesztette a per kereteiből, amely az elsőfokú közbelső ítélet hatályon kívül helyezését megalapozza. Kiemelték, hogy az indokolás [53]-[57]. pontjai sértik az uniós normákat.

Az elsőfokú bíróságnak elsődlegesen az Irányelv 6. és 7. cikkében foglalt, a hatékony jogvédelem és tényleges érvényesülés elvek alapján arról kellett volna döntenie, hogy a DH1 törvény behelyettesítésre vonatkozó kógens törvényi rendelkezésének a félretételére az adott perben lehetőség van-e, ebben a körben pedig a fogyasztó felperesek tájékoztatása, és arról történő nyilatkoztatása, hogy kívánják-e a DH törvények szerinti jogvédelmet, vagy az eredeti ténybeli és jogi helyzet helyreállítását kérik-e, nem mellőzhető. Amennyiben a bíróság a lefolytatott vizsgálat eredményeként arra jut, hogy a DH1 törvény helyettesítő kógens normájának félretétele indokolt, azt kell vizsgálnia a megdönthetetlen törvényi vélelemre tekintettel, hogy a kölcsönszerződés részben vagy teljesen érvénytelen-e, a maradék tartalommal teljesíthető-e vagy nem, ugyanis az indexálás a tisztességtelen feltételre figyelemmel a szerződésből kiesett.

Álláspontjuk szerint amennyiben az árfolyamrést kikötő általános szerződési feltételek tisztességtelenek, abban az esetben nincs indexálás, nincs árfolyamkockázat, nincs miről dönten. Hivatkoztak a tisztességtelen szerződési feltételek hivatalból való vizsgálatának kötelezettségére és az e tárgyban meghozott EUB döntésekre, egyebek között a C-511/17. számú Lintner ítéletben, a C-397/11. számú Jörös ítéletben és a C-76/10. számú Pohotovost' s.r.o. végzésben foglaltakra, valamint az uniós jog elsőbbségére, ami azt a kötelezettséget rója a nemzeti bíróságra, hogy a nemzeti jogot a lehető legnagyobb mértékben az uniós jognak megfelelően értelmezze, és amennyiben ez nem lehetséges, úgy mellőzni kell az adott nemzeti jogszabály alkalmazását.

- [14] Kiemelték, hogy az Alkotmánybíróság V/732/2019. számú – az abban kifejtett jogértelmezést illetően a bíróságokra kötelező – határozatában úgy foglalt állást, hogy ha a nemzeti jog valamely szabálya olyan ellentétben áll az uniós joggal, ami jogalkalmazói jogértelmezéssel nem oldható fel, a bíróság az általa elbírálandó konkrét Európai Unió jogi relevanciával bíró ügyben és kizárólag az abban érintett felekre kiterjedő jogi hatállyal jogosult a magyar jogszabály alkalmazását félretéve az Európai Unió jogi aktust alkalmazni. Ebből következően álláspontjuk szerint a perbeli jogvitában sincs arra joga a bíróságnak, hogy az EUB döntéseivel, azok anyagi jogi hatályával szemben bármely tagállami, akár anyagi, akár eljárásjogi jogszabályt alkalmazzon. Abban az esetben, ha a közösségi jog értelmezése válik szükségessé a bíróság köteles előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni.
- [15] Részletesen kifejtették, hogy az elsőfokú bíróság az érvényesített jog felől nem döntött és a közösségi jogot nem alkalmazta. A felek között nem volt ténybeli vita abban, hogy a kölcsönszerződés tartalma megegyezik az azt rögzítő okiratban foglalt tartalommal és nem lehet jogvita tárgya az sem, hogy az EUB C-26/13. számú Kásler ítélete alapján a DH1 törvény 3. § (1) bekezdésében megfogalmazott megdönthetetlen törvényi vélelem mellett az egész szerződés semmis. A keresetük az érvénytelenség jogkövetkezményének orvoslására irányult és a DH1 törvény 3. § (2) bekezdésének félretételét kérték a közösségi jog alapján. A

szerződés érvénytelenségét elsődlegesen nem az árfolyamkockázatról adott tájékoztatásból vezették le.

A perbeli szerződés semmisségének oka a közösségi jogban rejlik, a tisztességtelen szerződési feltételnek a nemzeti jog diszpozitív szabályaival való helyettesítése csak a fogyasztó hozzájárulásával történhet, amint azt az EUB a C-118/17. számú Dunai ítéletében és a C-268/17. számú Dziubak ítéletében egyértelművé tette, aminek 4. kérdésre adott válasza szerint a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: Irányelv) sérelmét jelenti az, ha a feltétel fenntartásához a fogyasztó nem járul hozzá. A C-118/17. számú Dunai ítélet 43. pontjában kifejtettek szerint pedig bizonyos szerződési feltételeknek a jogszabály útján való tisztességtelenség minősítése és azoknak a szerződés érvényben tartása érdekében új szerződési feltételekkel való helyettesítése nem fejthet ki olyan hatást, ami gyengíti a fogyasztók számára biztosított védelmet. A deviza törvényekkel a jogalkotó a fogyasztó számára nem előnyös, hanem hátrányos megoldást talált, így a szerződési feltétel behelyettesítése sérti az Irányelv célkitűzéseit, a fogyasztói jogok tényleges érvényesülésének elvét és a hitelező tisztességtelen feltétel alkalmazásától való visszatartásának elvét. Adott esetben a fogyasztók azt az indexálási mechanizmust kívánják visszautasítani, amely az eredeti szerződéses feltételek mentén már semmisnek minősül, abból jogok és kötelezettségek nem származhatnak. A C-26/13. számú Kásler ítéletben az EUB úgy értelmezte az Irányelvet, hogy a fogyasztói jogok tényleges érvényesülése, illetve a visszatartó elv mentén – kizárólag a fogyasztó érdekében – a tagállami jogalkotó hozhat olyan kógens jogszabályt, amelyet a fogyasztói kölcsönszerződés részévé váló általános szerződési feltételből kiesett tisztességtelen feltétel helyébe illeszt annak érdekében, hogy a fogyasztót a szerződés teljes érvénytelensége esetén jelentkező különösen jelentős hátránytól megóvja. Az EUB ítélkezési gyakorlatából, egyebek között a C-269/19. számú Banca B. ítéletben és a C-618/10. számú Banco Espanol ítéletben kifejtettek közül viszont az is egyértelmű, hogy mindez akkor egyeztethető össze az uniós joggal, ha a tagállami jogalkotó valóban a fogyasztó érdekében jár el, őt kívánja megvédeni a különösen káros következményektől és a behelyettesített feltétel nem tisztességtelen. Az EUB a C-118/17. számú Dunai ítéletben kifejtette: a fogyasztó minimális igénye azon ténybeli és jogi állapot, illetve helyzet helyreállítása, amelyben a tisztességtelen feltétel hiányában lenne. Ennek az ítéletnek a 38. pontjában az EUB egyértelművé tette, hogy nem a kógens jogszabályi norma képezi a vizsgálat tárgyát, hanem az érintett kölcsönszerződésben szereplő árfolyamra vonatkozó szerződéses feltételt illetően biztosított védelemmel kapcsolatban kifejtett hatás, és a 41. pontban az EUB azt is kimondta, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást, ezen értelmezésnek azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne.

- [16] Mindezekből az következik, hogy a magyar jogi szabályozást össze kell vetni a fogyasztói jogvédelem elvével, hiszen az EUB nem mondta ki, hogy a tisztességtelen feltételnek a kötelező érvényű jogszabályi rendelkezéssel való helyettesítése kizárná e jogszabály félretételének vizsgálhatóságát. Érvelésük szerint a fogyasztót az EUB határozataiból kitűnően megillető visszautasítási jog gyakorlása és az általános szerződési feltételek tisztességtelensége esetén a devizában kirótt pénztartozás nem kiszámítható, így a devizakonstrukció, azaz az indexálási mechanizmus kiesik, megszüntetve az árfolyamkockázat lehetőségét.
- [17] Álláspontjuk szerint a perben elsődlegesen abban a jogkérdésben kellett volna az elsőfokú bíróságnak állást foglalni, hogy a DH1 törvény 3. § (2) bekezdése szerinti kógens rendelkezéssel való helyettesítés orvosolja-e a tisztességtelenséget, vagy e jogi tényen nem

változtat. Ebben a körben az EUB előtt C-932/19. számon folyamatban volt előzetes döntéshozatali eljárás eredményeként született határozat szerint kell a per bíróságának eljárnia a félretétel szükségességének vizsgálata során. Ezen túlmenően az érvénytelenség jogkövetkezményeiről kell állást foglalni, miután a megdönthetetlen törvényi vélelem miatt az egész szerződés megdőlt, a fogyasztót a C-118/17. számú Dunai ítélet 44. és 45. pontjaiban kifejtettek szerint megilleti az a jog, hogy azon a ténybeli és jogi helyzet helyreállítását igényelje, amelyben a tisztességtelen feltétel hiányában lett volna.

- [18] Arra az esetre, amennyiben a másodfokú bíróság az elsőfokú közbenső ítélet hatályon kívül helyezésére irányuló indítványukat sem találja megalapozottnak, az Európai Unió Bírósága előtt előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését indítványozták, a következő kérdések megválaszolása érdekében:
- 1.) A perben eljáró bíróságok az EUMSZ 19. cikk (1) bekezdésének harmadik mondatával, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett EUMSZ 267. cikk értelmében vett független és pártatlan bíróságnak minősül-e.
 - 2.) Összeegyeztethető-e az a tagállami bírósági ítélkezési gyakorlat az Irányelv 6. és 7. cikkében foglalt tényleges érvényesülés és hatékony jogvédelem elvével, amely a DH1 törvény 3. § (2) bekezdésének kógens szabályát helyettesíti be a fogyasztó kifejezett érdekeinek és szándékának mellőzésével, a fogyasztói szerződés részévé váló tisztességtelen általános szerződési feltétel helyébe.
- [19] Kifejtették, hogy a devizakonstrukció, mint pénzügyi mechanizmus kapcsán a IV. rendű alperes jogelődje meg sem kísérelte a felperesek alapos tájékoztatását. Az EUB C-609/19. számú ítélet 41., 44. és 53. pontjaiban és az EUB a C-51/17. számú Ilyés ítéletben foglaltak szerint nem felel meg az átláthatóság követelményének, ha a szolgáltató nem tájékoztatta a fogyasztót az árfolyamváltozásra esetlegesen kiható gazdasági háttérrel, így a fogyasztó számára nem tette lehetővé, hogy konkrétan megértse azt, hogy a devizában nyilvántartott kölcsön felvétele esetlegesen súlyos következményekkel járhat a pénzügyi helyzetére. Az előbbi ítéletben az EUB a világos és érthető tájékoztatással kapcsolatos elvárások között újdonságként fogalmazta meg a gazdasági háttérrel kapcsolatos mechanizmusok ismertetését. Ehhez képest egyetlen magyar pénzintézet által adott tájékoztatás sem tartalmazott olyan elemzést, amely a magyar gazdasági folyamatok kapcsán kiemelte volna a forint várható gyengülését és annak mértékét, holott köztudott, hogy 2008. második félévében gyakorlatilag 25%-ot gyengült a forint, majd néhány hét, illetve hónap alatt az árfolyamkockázatot kiegyenlítő kedvezőbb kamattól várható előny elveszett, megszűnt.
- [20] Az átláthatóság körében hivatkoztak továbbá a C-609/19. számú VE ítélet 57., 71. pontjaira, a C-776/19. és C-782/19. számú BNP Paribas SA és VB egyesített ügyekben hozott ítélet 3-5. kérdésre adott válaszára, valamint 78., 90., 96-98. pontjaiban foglaltakra, amelyekből azt a következtetést vonta le, hogy a konstrukció egésze is sérti az átláthatóság elvét, mert a IV. rendű alperes jogelődje nem is törekedett azon információk átadására, amelyek kapcsán megítélhető lehet az indexálási mechanizmus következménye.
- [21] A tisztességtelenség következménye, hogy az ilyen feltétel kiesik a szerződésből, ahogy az az EUB C-118/17. számú Dunai ítéletének 51. pontjából következik, így azt kell vizsgálni, hogy a szerződés fennmaradó tartalma megfelel-e a tagállami jogszabályoknak. Az EUB szerint a tisztességtelen szerződési feltételnek a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével való helyettesítésének lehetősége azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben a teljes szerződés megsemmisítése folytán a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék és ily módon

a fogyasztót büntetnék. A jelen perben azt kell elbírálni, hogy a fogyasztót mi bünteti: a behelyettesítéssel előálló forintosítás vagy a teljes semmisségből eredő, egy összegben való visszafizetés. A perbeli vita tárgya tehát a fogyasztó anyagi érdekének számszerűsítése, amelynek kapcsán köztudomású tény, hogy a forintosítás a fogyasztói tartozást megkettőzi, vagy megháromszorozza.

[22] A fellebbezési eljárásban a II. rendű és a III. rendű alperes nem nyilatkozott.

A Fővárosi Ítéltábla döntése és jogi indokai

[23] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét a következő indokok miatt helyezte hatályon kívül.

[24] A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 221. § (1) bekezdése szerint a bíróság az ítéletét köteles indokolni, ami a rendelkező részben foglalt döntés ténybeli és jogi megalapozása. Az indokolásának nélkülözhetetlen tartalmi eleme az érdemi elbírálás alapját, de az érdemi döntés korlátját is képező kereset és érdemi ellenkérelem pontos tartalma, a védekezés ismertetése. A kereset alapján azonosítható az érdemben elbírált jog, és vizsgálható ehhez képest az érdemi döntés terjedelme, továbbá a keresetnek van meghatározó jelentősége az ítélt dolog eldöntésénél. A kereset egészét a jog- és tényállítás, valamint az rPp. 121. § (1) bekezdésének e) pontjában előírt határozott kereseti kérelem összessége alkotja, ez teremti meg a fél által érvényesített jog tárgyában meghozott ítélet anyagi jog erejét, amely kizárja, hogy a fél ugyanabból a tényalaphoz származó ugyanazon jog iránt, ugyanazon féllel szemben újabb keresetet indítson [rPp. 229. § (1) bekezdés].

[25] Az rPp. 213. § (1) bekezdése szerint az ítéletben foglalt döntésnek ki kell terjednie a perben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre.

[26] A felpereseknek az elsőfokú eljárásban egy kereseti kérelmük volt, amely a szerződés érvénytelenségének megállapítására és a jogkövetkezmények levonására irányult, ennek alapjául alternatív érvénytelenségi okokat jelöltek meg.

[27] A felülbírált közbenső ítélet indokolásából kitűnően az elsőfokú bíróság vizsgálta a felperesek keresetét az alapjául megjelölt valamennyi érvénytelenségi ok szerint. Nem jelenti az rPp. 213. § (1) bekezdésének megsértését, ha a bíróság a kereset elbírálása során az abban félretenni kért magyar jogszabályi rendelkezést alkalmazza, azonban a döntés indokolására vonatkozó jogszabályi kötelezettség megsértését jelenti, ha az indokolás nem tartalmazza a kereset ismertetésénél a félretételi kérelmet és annak okát, továbbá az elsőfokú bíróság ezzel kapcsolatos döntésének indokait.

[28] Az elsőfokú bíróság az ítélete indokolásában a kereset ismertetésénél egyrészt nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy a felperesek a szerződés DH1 törvény 3. § (1) bekezdéséből levezetett érvénytelenségével kapcsolatosan a DH1 törvény 3. § (2) bekezdésének félretételét kérték az Irányelv által biztosított védelmi rendszer érvényesülése érdekében, ezért az ezzel kapcsolatos érveket sem ismertette, másrészt az ezzel kapcsolatos döntésének indokait sem fejtette ki.

[29] A közbenső ítélete indokolásában csak az szerepel, hogy a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése szerinti megdönthetetlen vélelem értelmében a szerződés I.1.3. és I.1.4. pontjába foglalt

általános szerződési feltételei érvénytelenek, „így erre nézve a szerződés érvénytelensége már nem állapítható meg”.

- [30] A felperesek a fellebbezési ellenkérelmükben megalapozottan érveltek azzal, hogy az elsőfokú bíróságnak a keresetük alapján elsődlegesen arról kellett döntenie, hogy a DH1 törvény 3. § (2) bekezdése behelyettesítésre vonatkozó kógens törvényi rendelkezésének a félretételére az Irányelv érvényesülése érdekében az adott perben szükség van-e, és már az elsőfokú eljárásban felhívták a figyelmet az EUB előtt C-932/19. számon folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárásra.
- [31] A 2014. július 26-án hatályba lépett DH1 törvény 3. § (1) bekezdésével tisztességtelennek minősített árfolyamrés helyébe a 3. § (2) bekezdés alapján kógens jogszabályi rendelkezéssel a jogalkotó a törvény hatálya alá tartozó valamennyi szerződésben mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés vonatkozásában a szerződéskötésre visszamenő hatállyal az MNB hivatalos deviza árfolyamát rendelte alkalmazni. A szerződéskötéskor hatályos diszpozitív szabályból [rPtk. 231. § (2) bekezdés] következő MNB árfolyam tehát nem a szerződéskötéskor és nem a felek megállapodása alapján, hanem kógens jogszabályi rendelkezéssel vált a szerződés részévé.
- [32] A kötelező jogszabály által az árfolyamrés helyébe visszamenőleges hatállyal került MNB átváltási árfolyam alkalmazását előíró feltételről az EUB a C-51/17. számú Ilyés ítélet 2. kérdésre adott válaszában első felében úgy foglalt állást, hogy ez a feltétel nem tartozik az Irányelv hatálya alá és az Irányelv 1. cikk (2) bekezdése szerinti, így az rPtk. 209. § (5) bekezdésébe áttüztetett abszolút kivétel körébe esik, aminek tisztességtelensége nem vizsgálható. Az EUB a határozata indoklásában kifejtette, hogy az Irányelv szerinti szabályozás alkalmazásának kizárására irányuló e szabályt az igazolja, hogy joggal feltételezhető, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit illető jogok és őket terhelő kötelezettségek összességére nézve egyensúlyt teremtett. Hangsúlyozta, hogy az Irányelvben a fogyasztók számára biztosított védelemnek a nemzeti jog által történő átvétele nem módosíthatja e védelem terjedelmét, annak lényegét.
- [33] A felperesek azonban nem a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezést tükröző kikötés által az árfolyamrés helyébe visszamenőleges hatállyal került MNB átváltási árfolyam alkalmazását előíró szerződési feltétel tisztességtelenségére hivatkoztak, hanem e kötelező érvényű nemzeti jogszabály, a DH1 törvény 3. § (2) bekezdésének félretételét kérték az uniós jog elsőbbségére hivatkozással.
- [34] Az EUB előtt a C-932/19. számon folyamatban volt előzetes döntéshozatali eljárásban a Győri Ítéltábla által feltett kérdés sem a magyar jogszabályok által utólagosan a kölcsönszerződésekbe illesztett szerződési feltételekre, hanem arra irányult, hogy e jogszabályok milyen hatást fejtenek ki azon védelemmel kapcsolatban, amelyet az eredetileg az érintett kölcsönszerződésekben szereplő árfolyamra vonatkozó szerződési feltételt illetően az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdése biztosít. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés lényegében annak meghatározására irányult, hogy összeegyeztethető-e az Irányelv által létrehozott fogyasztóvédelmi rendszerrel, hogy az árfolyamrésre vonatkozó kikötések jogszabályi rendelkezéssel történő felváltása objektív és automatikus, anélkül, hogy a nemzeti bíróságok figyelembe vehetnék az ügy körülményeinek összességét, különösen a fogyasztó ezzel ellentétes szándékát. A kérdést előterjesztő bíróság arra is választ várt az EUB-tól, hogy abban az esetben, ha a DH1 törvény 3. § (1) és (2) bekezdéseiben foglalt rendelkezések

összeegyeztethetetlenek az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével, akkor mellőznie kell-e a nemzeti jog megjelölt rendelkezéseinek alkalmazását.

- [35] Az EUB a C-932/19. számon hozott határozatában lényegében azt vizsgálta, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes-e az olyan nemzeti szabályozás, amely a fogyasztóval kötött kölcsönszerződés árfolyamrésre vonatkozó, tisztességtelennek tekintett kikötést semmisnek nyilvánítja és kötelezi a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságot, hogy e kikötést a nemzeti jog hivatalos árfolyam alkalmazását előíró rendelkezésével váltsa fel anélkül, hogy e bíróság számára lehetőséget biztosítana arra, hogy helyt adjon az érintett fogyasztó azon kérelmének, amely a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének a megállapítására irányul, még akkor is, ha a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a szerződés fenntartása ellentétes lenne a fogyasztó érdekeivel. Azt is vizsgálta, hogy minden eljáró bíróság helyt adhat-e, köteles-e helyt adni az érintett fogyasztó azon kérelmének, amely a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének a megállapítására irányul, ahelyett, hogy kizárólag az árfolyamrésre vonatkozó kikötést nyilvánítja semmisnek, és azt felváltja a nemzeti jogszabály rendelkezésével, ahogyan azt a DH1 törvény 3. § (2) bekezdése előírja.
- [36] Az EUB e határozata indokolásában kifejtette, hogy a Dunai ítéletben (C-118/17.) az árfolyamrésre vonatkozó, a kölcsönszerződésben eredetileg szereplő kikötést, valamint azokat a hatásokat, amit a nemzeti jogi szabályozás az Irányelv 6. cikkéből eredő, e kikötésből eredő védelmi biztosítékokra gyakorol, úgy ítélte meg, hogy az a megközelítés megfelel az Irányelv 6. cikk (1) bekezdése keretében követett azon célkitűzésnek, amely a felek közötti egyensúly helyreállítása, főszabály szerint a szerződés egésze érvényességének fenntartásával, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés érvénytelenségének megállapításával. A nemzeti jogalkotónak továbbra is tiszteletben kell tartania az Irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből eredő követelményeket, mert ez a nemzeti szabályozás nem járhat azzal a hatással, hogy gyengíti a fogyasztóknak biztosított védelmet. Rámutatott, hogy a tagállamok által támasztott korlátokkal kapcsolatban az eljáró nemzeti bíróságnak a tisztességtelen kikötés fennállása miatt a szerződés érvénytelensége megállapítására vonatkozó hatáskörét illetően már megállapította, hogy az a nemzeti szabályozás, amely megakadályozza, hogy az eljáró bíróság – azon az alapon, hogy az árfolyamrésre vonatkozó kikötés tisztességtelen – helyt adjon a kölcsönszerződés érvénytelensége megállapítására irányuló kérelemnek, akkor nem ellentétes az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével, ha az ilyen kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása lehetővé teszi azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne, többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgáltató jogalap nélküli – a fogyasztó kárára az említett tisztességtelen feltétel alapján való – gazdagodásának visszatérítéséhez való jogot, aminek vizsgálata az eljáró bíróság feladata (C-154/15., C-307/15., C-308/15., C-118/17., C-19/20. határozatok).
- [37] Az EUB az ítélkezési gyakorlatára hivatkozással kifejtette, hogy a fogyasztó hatékony védelemhez való joga magában foglalja azt a jogosultságot is, hogy lemondjon azon jogok érvényesítéséről, amelyek az Irányelv által a fogyasztók javára bevezetett védelmi rendszerből erednek. Ezért a nemzeti bíróság feladata, hogy az adott esetben figyelembe vegye a fogyasztó által kifejezett szándékot, amikor a tisztességtelen kikötés kötelező ereje hiányának tudatában ez utóbbi mégis kijelenti, hogy tiltakozik ennek mellőzése ellen, ezáltal szabad és tájékozott hozzájárulását adja a kérdéses kikötéshez. Az EUB analóg módon úgy ítélte meg, hogy ebből következően a fogyasztónak még inkább joga van, hogy tiltakozzon az ugyanezen

rendszer alapján a szerződés egészének érvénytelenné nyilvánítása által okozott káros következményekkel szembeni védelem ellen, amennyiben e védelemre nem kíván hivatkozni a Kásler ítéletben (C-26/13.) említett körülmények között, mégpedig abban az esetben, ha a tisztességtelen kikötés elhagyása a bíróságot arra kötelezné, hogy e szerződést egészben érvénytelenítse, ezzel pedig a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, és ily módon a fogyasztót büntetné. Pontosította, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdése nem értelmezhető úgy, hogy az eljáró bíróság kizárólag arra támaszkodhat, hogy a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítása a fogyasztó számára esetleg kedvező. Egy konkrét helyzetben főszabály szerint a nemzeti jog által előírt szempontokra tekintettel kell megvizsgálni azon szerződés fennmaradásának lehetőségét, amelynek egyes kikötéseit semmisnek nyilvánították, és az EUB által alkalmazott objektív megközelítésnek megfelelően nem megengedhető, hogy a szerződő felek valamelyikének helyzetét a nemzeti jogban a szerződés jövője szempontjából meghatározó szempontnak tekintsék (C-453/10., C-260/18., C-19/20.). Így az érintett fogyasztó által kifejezett szándék nem élvezhet elsőbbséget az eljáró bíróság önálló jogkörébe tartozó azon kérdés megítélésénél, hogy a releváns nemzeti jogszabályban előírt intézkedések megtétele lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna.

- [38] Az EUB a C-932/19. számú ügyben mindezek alapján úgy határozott, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a fogyasztóval kötött kölcsönszerződéseket illetően semmisnek nyilvánítja az árfolyamrésre vonatkozó, tisztességtelenné tekintett kikötést, és arra kötelezi a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságot, hogy a nemzeti jog rendelkezéseivel váltsa fel, amely hivatalos árfolyam alkalmazását írja elő, anélkül, hogy ennek a bíróságnak lehetősége lenne helyt adni az érintett fogyasztó azon kérelmének, amely a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének a megállapítására irányul, még akkor is, ha az említett bíróság úgy ítéli meg, hogy a szerződés fenntartása ellentétes lenne a fogyasztó érdekeivel, különös tekintettel az árfolyamkockázatra, amely a fogyasztót az említett szerződés egy másik kikötése értelmében továbbra is terheli, feltéve, hogy ugyanez a bíróság az önálló mérlegelési jogkörének gyakorlása keretében és anélkül, hogy az e fogyasztó által kifejezett szándék elsőbbséget élvezne e mérlegelési jogkörhöz képest, meg tudja állapítani, hogy az e nemzeti jogszabályban így előírt intézkedések megtétele valóban lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben az említett fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna.
- [39] A nemzeti, azaz az Irányelv átültetéséről gondoskodó jogszabályokat az EUB a C-14/83. számú Sabine von Colson ítéletében kifejtettek szerint a bíróságok az Irányelv szövegének és céljának megfelelően kötelesek értelmezni. Az Irányelvet az Európai Unió Bírósága értelmezheti, amely értelmezést a nemzeti bíróságok a C-92/11. számú RWE Vertrieb ítélet 58. pontja szerint kötelesek figyelembe venni, mert az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban kifejtett álláspontja a tagállami bíróság számára kötelező jelleggel magyarázza és pontosítja az uniós jogszabály jelentését és terjedelmét, ahogy azt annak hatálybalépésétől kezdődően értelmezni és alkalmazni kell, illetve kellett volna.
- [40] A 2/2019. (III.5.) AB határozatban az Alkotmánybíróság úgy foglalt állást, hogy a jogszabályokat és az Alaptörvényt – amennyiben az lehetséges – úgy kell értelmezni, hogy a normatartalom az Európai Unió jogával összhangban álljon. Abban az esetben pedig, ha a nemzeti jog valamely szabálya olyan ellentétben áll az uniós joggal, amely ellentét jogalkalmazói jogértelmezéssel nem oldható fel, „az Európai Unió valamely jogi aktusának a vele kollízióban álló magyar jogszabállyal szembeni érvényesülése érdekében a bíróság az

által elbírálandó konkrét, Európai Unió jogi relevanciával bíró ügyben és kizárólag az abban érintett felekre kiterjedő jogi hatállyal jogosult a magyar jogszabály alkalmazását félretéve az Európai Unió jogi aktust alkalmazni, az Alaptörvény E) cikkének (1)-(3) bekezdései alapján” {11/2020. (VI.3.) AB határozat, Indokolás [58]}.

- [41] Az EUB C-106/77. számú Simmenthal ügyben hozott határozatából következően az uniós jog hatékony érvényesülése követelményéből következik, hogy az esetlegesen az uniós joggal ellentétesnek bizonyuló tagállami, azaz jelen esetben magyar jogszabály félretételére az uniós jog elsőbbségéből következően adott esetben az Alkotmánybíróság eljárásától függetlenül is sor kerülhet, sőt arra az egyedi ügyben eljáró bíróságok nem csak jogosultak, hanem kifejezetten kötelesek is. A nemzeti bíróság a nemzeti jognak az uniós joggal való összhangja vizsgálata során az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozataiban megválaszolt kérdéseket nem hagyhatja figyelmen kívül.
- [42] Amennyiben ezen vizsgálat során a tagállami bíróság úgy ítéli meg, hogy az adott ügyre alkalmazandó uniós jog valamely eleme további értelmezésre szorul, akkor újabb előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezhet, és ezt követően az EUB útmutatásának megfelelően járhat el.
- [43] Amennyiben úgy ítéli meg, hogy az uniós jog értelme egyértelmű, azonban a magyar jog valamely szabálya kifejezetten ellentétes az uniós jog rendelkezésével, úgy magából az uniós jogból fakadóan köteles az uniós joggal ellentétes tagállami (magyar) jogszabályi rendelkezés automatikus félretételére. Ez esetben az ügyet oly módon kell eldöntenie, mintha a kérdéses jogszabályi rendelkezés nem létezne.
- [44] Amennyiben úgy ítéli meg, hogy az uniós jog értelme egyértelmű, és a magyar jog valamely szabálya nem ellentétes az uniós jog rendelkezéseivel, úgy az ügyet a magyar jog szabályai alapján kell eldöntenie, azonban a közvetett hatály elvéből következően az eljáró bíróság a magyar jogot köteles oly módon értelmezni, hogy az összhangban álljon az uniós jog irányadó rendelkezéseivel. Nem tulajdonítható a magyar jogszabályi rendelkezéseknek olyan értelmezés, amely az uniós joggal ellentétes eredményre vezetne.
- [45] Az elsőfokú bíróság azonban a felperesek kifejezett kérelme ellenére sem indokolta meg a közbenső ítéletében, hogy az Irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ellentétes-e DH1 törvény 3. § (2) bekezdésében foglalt jogi szabályozás, ahogyan azt sem, hogy az e nemzeti jogszabályban előírt intézkedések megtétele valóban lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a felperes fogyasztók az árfolyamrés tisztességtelen kikötésének hiányában lettek volna.
- [46] Mindezekből következően az elsőfokú közbenső ítélet sérti az rPp. 221. § (1) bekezdését, mert abból nem tűnik ki, hogy a felperesek a DH1 törvény uniós joggal ellentétesnek hivatkozott rendelkezésének mellőzését kérték és az sem, hogy az elsőfokú bíróság a magyar jog szabályain alapuló döntését a felperesek DH1 törvény 3. § (2) bekezdésének félretételére irányuló kérelme ellenére mire alapította. A közbenső ítéletből ezért nem derül ki az sem, hogy az elsőfokú bíróság a felperesek értelmezésétől eltérő értelmezést tulajdonít-e a kereset elbírálása során alkalmazott jogszabályoknak, avagy az ügyben irányadó EUB döntéseknek, és mely indokok miatt találta alaptalannak a felperesek elsődleges keresetét.
- [47] Az indokolási kötelezettség alkotmányos követelménye azt a minimális elvárást fogalmazza

meg a bírói döntésekkel szemben, hogy a bíróságnak az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal kell megvizsgálnia, és annak értékeléséről határozatában számot kell adnia [7/2013. (III.1.) AB határozat].

- [48] Az indokolási kötelezettség megsértése olyan lényeges eljárási szabálysértés, ami a másodfokú eljárásban nem orvosolható, és az elsőfokú közbenső ítélet hatályon kívül helyezését megalapozza. Mindezek alapján a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét az rPp. 252. § (2) bekezdésében foglaltak alapján hatályon kívül helyezte.
- [49] Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló indítványukat a felperesek csak az elsőfokú közbenső ítélet érdemi felülbírálatára esetére terjesztették elő. Amennyiben ugyanis a felülbírált közbenső ítélet eltér a jogvita elbírálására kötelező jelleggel irányadó uniós jogi norma tartalmától, az anyagi jogszabálysértést eredményezhet. Nem volt ezért a felpereseknek olyan előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló indítványa, amelyről a másodfokú bíróságnak döntenie kellett volna.
- [50] A megismételt eljárásban az elsőfokú bíróságnak a felperesek keresete alapján először arról kell állást foglalnia, hogy az Irányelvben foglaltak érvényesülése érdekében a DH1 törvény 3. § (2) bekezdésének félretételére a felperesek által hivatkozott okokból köteles-e. A vizsgálat során figyelembe kell vennie a 2/2019. (III.5.) AB határozatban és 11/2020. (VI.3.) AB határozatban már kifejtetteket, továbbá a felperesek által hivatkozott EUB döntéseket, különösen a C-932/19. számú ítéletben foglaltakat. Az önálló mérlegelési jogkörének gyakorlása keretében meg kell állapítania, hogy a DH1. törvény 3. § (2) bekezdésében előírt intézkedések megtétele valóban lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a felperes fogyasztók a DH1. törvény 3. § (1) bekezdésében tisztességtelennek nyilvánított kikötés hiányában lettek volna. Ennek során figyelembe kell vennie a felperes fogyasztók tiltakozási joga alapján tett nyilatkozatát, amelyben tiltakoztak a szerződés egészének érvénytelenné nyilvánítása által okozott káros következményekkel szembeni védelem ellen.
- [51] Amennyiben az elsőfokú bíróság úgy ítéli meg, hogy az adott ügyre alkalmazandó uniós jog valamely eleme további értelmezésre szorul, újabb előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezhet, és ezt követően az EUB útmutatásának megfelelően járhat el.
- [52] Amennyiben úgy ítéli meg, hogy az uniós jog értelme egyértelmű, azonban a magyar jogszabályi rendelkezés az uniós joggal ellentétes, abban az esetben magából az uniós jogból fakadóan köteles annak félretételére és az ügyet oly módon kell eldöntenie, mintha a kérdéses jogszabályi rendelkezés nem létezne. Ennek során az EUB C-26/13. számú, C-118/17. számú és C-260/18. számú határozataiban kifejtett szempontok alapján állást kell foglalnia abban, hogy ha az árfolyamrést szabályozó feltétel annak tisztességtelensége miatt kiesik a szerződésből, akkor ennek valamely nemzeti jogszabállyal való helyettesítése nélkül az átváltást és így az árfolyamkockázatot meghatározó szabály is kiesik-e, és a deviza alapú szerződés fennmaradhat-e.
- [53] Amennyiben úgy ítéli meg, hogy az uniós jog értelme egyértelmű, és a magyar jogszabályi rendelkezés nem ellentétes az uniós jog rendelkezéseivel, az Irányelv által biztosított fogyasztóvédelmi rendszerrel, úgy az ügyet a magyar jog szabályai alapján kell eldöntenie, azonban a közvetett hatály elvéből következően az eljáró bíróság a magyar jogot köteles oly módon értelmezni, hogy az összhangban álljon az uniós jog irányadó rendelkezéseivel. Nem

tulajdonítható a magyar jogszabályi rendelkezéseknek olyan értelmezés, amely az uniós joggal ellentétes eredményre vezetne.

- [54] Az elsőfokú bíróságnak az érdemi döntése során a felperesek által felhozott érveket kellő alapossággal kell megvizsgálnia, és azok ismertetéséről és értékeléséről határozata indokolásában számot kell adnia. A fentiek szerint lefolytatott eljárást követően lesz abban a helyzetben, hogy az anyagi és eljárási szabályoknak mindenben megfelelő döntést hozzon.
- [55] A másodfokú bíróság – a határozatának jellegére tekintettel – az rPp. 252. § (4) bekezdése alapján a másodfokú eljárásban a felek perköltségének összegét csupán megállapította, amelynek viseléséről az elsőfokú bíróságnak az eljárást befejező határozatban kell döntenie. A jogi képviselők munkadíjának összegét a másodfokú eljárásban kifejtett képviseleti tevékenység alapján a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII.22.) IM. rendelet 3. § (3) és (5) bekezdésében foglaltak alapján állapította meg.

Budapest, 2022. november 23.

Dr. Pusztai Anita s.k.
a tanács elnöke

Dr. Ócsai Beatrix s.k.
előadó bíró

Dr. Lupóczné dr. Krammer Edit s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:
tisztviselő